

TIJORAT BANKLARI VA CHAKANA BIZNES: MOLİYALASHTIRISH MEXANIZMLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI

Axmedova Zarina G'afurjon qizi

Bank-moliya akademiyasi magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13957284>

Annotatsiya. Ushbu maqolada tijorat banklarida chakana biznes loyihalarining samaradorligi masalalari tahlil qilinadi. Chakana biznesni rivojlantirishda banklarning roli, moliyaviy xizmatlar ko'rsatishdagi innovatsiyalar va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etishi ko'rsatiladi. Loyihalarining iqtisodiy samaradorligini baholash usullari, risklarni boshqarish va mijozlar ehtiyojlarini qondirishda bank strategiyalarining o'rni haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, chakana biznes, samaradorlik, moliyaviy xizmatlar, innovatsiyalar, texnologiyalar, iqtisodiy baholash, risklarni boshqarish.

COMMERCIAL BANKS AND RETAIL BUSINESS: FINANCING MECHANISMS AND THEIR EFFICIENCY

Abstract. This article analyzes the effectiveness of retail business projects in commercial banks. It is shown that the role of banks in the development of retail business, innovations in the provision of financial services and the use of modern technologies are of great importance.

Methods of assessing the economic efficiency of projects, risk management and the role of banking strategies in meeting customer needs are discussed.

Key words: commercial banks, retail business, efficiency, financial services, innovations, technologies, economic evaluation, risk management.

КОММЕРЧЕСКИЕ БАНКИ И РОЗНИЧНЫЙ БИЗНЕС: МЕХАНИЗМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ И ИХ ЭФФЕКТИВНОСТЬ

Аннотация. В статье анализируется эффективность проектов розничного бизнеса в коммерческих банках. Показано, что большое значение имеет роль банков в развитии розничного бизнеса, инноваций в предоставлении финансовых услуг и использовании современных технологий. Обсуждаются методы оценки экономической эффективности проектов, управления рисками и роль банковских стратегий в удовлетворении потребностей клиентов.

Ключевые слова: коммерческие банки, розничный бизнес, эффективность, финансовые услуги, инновации, технологии, экономическая оценка, управление рисками.

O'zbekistonda bank sohasi har doim yuqori raqobatbardosh bo'lib kelgan. Biroq, raqobat doimo o'zgarib turadi: narxlar va xizmat ko'rsatish sifatidan foydalanuvchi tajribasi va mahsulot dizaynigacha. mijozlar bazasini va daromad manbalarini muvaffaqiyatli kengaytirish uchun banklar mijozlar ehtiyojlarini to'g'ri vaqtda va qulay usulda qondiradigan mahsulot va xizmatlarning to'liq spektrini taklif qilishlari kerak. Buning uchun ko'rish, miqyoslilik, katta sarmoya va katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash va kuchli tahlil qilish qobiliyati talab etiladi. Axborot texnologiyalarini ishlab chiqish va ulardan foydalanishning samarali strategiyasini har tomonlama ishlab chiqish va amalga oshirish ijobiy va salbiy omillar o'rtasidagi murakkab munosabatlarni tushunishga bog'liqdir.

Tijorat banklari mamlakat iqtisodiyotining eng muhim moliyaviy institutlaridan biri hisoblanadi. Ular nafaqat yirik korporatsiyalar va sanoat tarmoqlariga, balki kichik va o'rta biznes subyektlariga, jumladan, chakana biznesga ham moliyaviy xizmatlar ko'rsatadi. Chakana biznes loyihalarini bugungi kunda iqtisodiyotning jadal rivojlanayotgan va katta daromad keltiruvchi sohalaridan biri hisoblanadi. Ushbu loyihalar orqali tijorat banklari nafaqat mijozlar bazasini kengaytiradi, balki iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga hissa qo'shadi.

Tijorat banklarining chakana biznesdagi roli ularga mijozlar ehtiyojlarini qondirish va yangi moliyaviy yechimlar yaratish imkoniyatini beradi. Banklar chakana biznesni moliyalashtirish orqali nafaqat o'z faoliyatini diversifikatsiya qiladi, balki kichik va o'rta tadbirkorlik subyektlariga investitsion imkoniyatlar yaratadi. Shu bois, ushbu maqolada tijorat banklarining chakana biznes loyihalarini moliyalashtirishdagi roli, usullari va samaradorligini oshirish yo'llari tahlil qilinadi.

Chakana biznes — bu bevosita iste'molchilarga tovar va xizmatlarni sotish bilan shug'ullanuvchi tijorat faoliyati turi hisoblanadi. Chakana biznesning asosiy maqsadi — mijozlarga har kuni zarur bo'lgan mahsulotlar va xizmatlarni tezkor va qulay shaklda yetkazib berishdir. Ushbu soha o'ziga xosligi bilan ajralib turadi, chunki chakana biznesning muvaffaqiyati ko'pincha mijozlar bilan to'g'ridan-to'g'ri aloqalarga, xizmat sifatiga va mijoz ehtiyojlariga moslashuvchanlikka bog'liq.

Chakana biznesning turlari juda xilma-xildir. Ular kichik do'konlardan tortib, yirik supermarketlar, internet-do'konlar va xizmat ko'rsatuvchi kompaniyalargacha bo'lgan keng ko'lamli faoliyatni o'z ichiga oladi. Ushbu soha kichik va o'rta biznes uchun katta imkoniyatlar yaratib, iqtisodiyotning muhim bo'g'inlaridan biri sifatida xizmat qiladi.

Banklar va chakana biznes o'rtasidagi munosabatlar

Tijorat banklari va chakana biznes o'rtasidagi munosabatlar bir-birini to'ldiruvchi tizimga ega. Banklar chakana biznesni moliyalashtirish orqali kichik va o'rta tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlaydi, bu esa o'z navbatida iqtisodiy o'sish va bandlik darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Chakana biznes esa banklarning moliyaviy xizmatlari orqali o'z faoliyatini kengaytiradi va yangi bozorlarni o'zlashtiradi.

Banklar chakana biznes loyihalarini moliyalashtirishda kreditlar, lizing, mikroqarzlar kabi moliyaviy vositalardan foydalanadi. Shuningdek, ular mijozlar ehtiyojlarini qondirish uchun innovatsion moliyaviy mahsulotlar va xizmatlar ishlab chiqadi. Bu esa banklar va chakana biznes o'rtasidagi hamkorlikni yanada mustahkamlaydi.

Chakana biznes loyihalarini moliyalashtirishda tijorat banklari turli usullardan foydalanadi.

Ularning asosiylari quyidagilar:

Kreditlar: Chakana biznes uchun asosiy moliyalashtirish manbalaridan biri bo'lib, banklar tomonidan qisqa va uzoq muddatli kreditlar shaklida taklif qilinadi. Ushbu kreditlar yordamida biznes subyektlari o'z faoliyatini kengaytirish, yangi mahsulotlar yaratish yoki inventarizatsiyani oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Lizing: Chakana biznes subyektlari uchun lizing shartlari orqali asbob-uskunalar va texnologiyalarni sotib olish imkoniyatlari yaratiladi. Bu usul orqali bizneslar katta miqdordagi kapital xarajatlarni kamaytirib, o'z faoliyatlarini optimallashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Mikroqarzarlar: Kichik va yangi tashkil etilgan chakana biznes uchun mikroqarzarlar muhim moliyalashtirish manbai hisoblanadi. Mikroqarzarlar yordamida tadbirkorlar o'z bizneslarini kengaytirish va rivojlantirishga imkon topadilar.

Zamonaviy texnologiyalar va innovatsion moliyaviy yechimlar chakana biznes loyihalarini samarali amalga oshirishda katta ahamiyatga ega. Banklar tomonidan taklif qilinayotgan raqamli moliyaviy mahsulotlar, mobil ilovalar va onlayn banking xizmatlari chakana biznesning mijozlarga yanada yaqinroq bo'lishiga va ularning ehtiyojlarini tezkor qondirishiga imkon yaratadi. Shuningdek, texnologik yechimlar banklarga risklarni aniqlash va boshqarishda, moliyaviy resurslarni samarali taqsimlashda yordam beradi.

Chakana biznesni moliyalashtirishda innovatsiyalar va zamonaviy texnologiyalarning qo'llanilishi banklar uchun yangi imkoniyatlar ochadi va raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli, tijorat banklari bu yo'nalishda o'z xizmatlarini doimiy ravishda rivojlantirishga harakat qilmoqda.

Chakana biznes loyihalarining samaradorligini baholash tijorat banklari uchun muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bu jarayon orqali banklar o'z investitsiyalarining qanchalik samarali ishlayotganini aniqlashlari va loyihalarining rentabelligini baholashlari mumkin. Baholash uchun asosiy ko'rsatkichlar quyidagilardan iborat:

Rentabellik (ROI): Chakana biznes loyihasining qanchalik daromadli ekanligini aniqlash uchun qo'llaniladi. Ushbu ko'rsatkich yordamida banklar investitsiyalarning qanchalik samarali ekanligini aniqlab, ularni boshqa loyihalar bilan taqqoslash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Risk darajasi: Loyihaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga ta'sir etuvchi risklar tahlil qilinadi. Ushbu ko'rsatkich risklarni kamaytirish va loyiha samaradorligini oshirish uchun zarur chora-tadbirlarni ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

Investitsiya qaytimi: Ushbu ko'rsatkich loyihaga kiritilgan mablag'ning qancha muddatda va qanday darajada o'zini qoplashini aniqlash uchun ishlatiladi. Investitsiya qaytimi qanchalik qisqa bo'lsa, loyiha shunchalik samarali deb hisoblanadi.

Mijoz qoniqishi: Chakana biznes loyihalarining muvaffaqiyatiga ta'sir qiluvchi yana bir muhim ko'rsatkich mijoz qoniqishi darajasidir. Banklar mijozlar ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan xizmatlar taklif qilganda, bu ularning samaradorligini oshirishga va daromadlarini ko'paytirishga yordam beradi.

Chakana biznes loyihalarini amalga oshirishda turli moliyaviy va operatsion risklar yuzaga kelishi mumkin. Tijorat banklari ushbu risklarni boshqarish uchun maxsus strategiyalar va yondashuvlarni qo'llaydi. Asosiy risklarni boshqarish usullari quyidagilardan iborat:

Diversifikatsiya: Banklar chakana biznes loyihalarini turli sohalar va sektorlar bo'yicha diversifikatsiya qilish orqali risklarni kamaytiradi. Bu usul orqali biror loyiha muvaffaqiyatsiz bo'lsa ham, boshqa loyihalardan keladigan daromadlar bankning moliyaviy barqarorligini saqlashga yordam beradi.

Risklarni aniqlash va baholash: Loyihalarni amalga oshirishdan oldin banklar har bir loyihada yuzaga kelishi mumkin bo'lgan risklarni aniqlaydi va baholaydi. Ushbu jarayon orqali banklar risklarni kamaytirish va loyihaning muvaffaqiyat darajasini oshirish imkoniyatlariga ega bo'ladilar.

Sugʻurta va kafolatlar: Chakana biznes loyihalarining xavf darajasini kamaytirish uchun banklar turli sugʻurta va kafolat sxemalarini qoʻllaydi. Bu usul orqali banklar oʻz investitsiyalarini himoyalaydi va moliyaviy yoʻqotishlarning oldini olishga harakat qiladi.

Risklarni boshqarishning samarali amalga oshirilishi tijorat banklariga chakana biznes loyihalarining muvaffaqiyatli va barqaror ishlashini taʼminlashda muhim rol oʻynaydi. Shu sababli, banklar ushbu jarayonni muntazam ravishda takomillashtirib borishlari zarur.

Xulosa qilib aytganda, tijorat banklarining chakana biznes loyihalarini moliyalashtirish iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida muhim rol oʻynaydi. Ushbu loyihalar banklar uchun daromad manbai boʻlish bilan birga, kichik va oʻrta biznesning oʻsishiga koʻmaklashadi.

Chakana biznes loyihalarining samaradorligini oshirish uchun banklar zamonaviy texnologiyalar va innovatsion moliyaviy mahsulotlardan foydalanishi lozim. Shuningdek, risklarni boshqarish va mijozlarga yoʻnaltirilgan xizmatlar banklar uchun muvaffaqiyat omili hisoblanadi.

Shu sababli, banklar oʻz strategiyalarini doimiy ravishda takomillashtirish va mijoz ehtiyojlariga moslashtirishga eʼtibor qaratishlari kerak.

REFERENCES

1. Qoraliyev T., Omonov A. (2014) “Banklarda buxgalteriya hisobi” Toshkent, 248-b.
2. Ortiqov O.A., Qulliyev I.Y. (2015) “Bank menejmenti va marketingi” Toshkent, 186-b.
3. Abdullayeva Sh.Z. (2017) “Bank ishi” darslik. Toshkent Iqtisod-Moliya, 732-b.
4. Brian Scott-Quinn (2012). “commercial and Investment Banking and the International credit and capital Markets: A Guide to the Global Finance Industry and Its Governance”. 312p.
5. Лаврушин О.И. и др., (2011) Лаврушин И.О. “Банковское дело” учебник Москва., Инфрам: М.- 439с.
6. Abdullayeva Sh.Z., Abdullayev U.A. (2016). “Bank menejmenti va marketingi” darslik Toshkent. 326 b.